

Barns inflytande i åldersblandade grupper

En postmodernistisk studie om pedagogers positioneringar gentemot barnen i frågan om inflytande i åldersblandade barngrupper på förskolan

Kristina Andersson

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen

Självständigt arbete 15 hp, GN

Förskoledidaktik

Förskolläraryrket (210 hp)

Vårterminen 2015

Handledare: Ida Bertell

Examinator: Inge Johansson

English title: A postmodern study on children´s influence in age mixed groups in preschool

Stockholms
universitet

Barns inflytande i åldersblandade grupper

En studie om pedagogers positioneringar gentemot barnen i frågan om inflytande i åldersblandade barngrupper i förskolan

Kristina Andersson

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att utifrån ett postmodernistiskt perspektiv undersöka hur förskollärare positionerar sig gentemot barnen i frågan om inflytande i åldersblandade barngrupper. För att undersöka detta har intervjuer med sex förskollärare ägt rum med intervjufrågor som har varit konstruerade för att kunna ge svar på syfte och frågeställningar. Resultatet har tydligt visat att de yngsta barnen i dessa barngrupper har mindre makt och inflytande över förskolans vardag än de äldre barnen. Detta verkar bero på att de yngsta barnen generellt sett positioneras som mindre kompetenta och svåra att lyssna på då de inte har det verbala språket och kan argumentera för sin sak. Det behövs väckas en diskussion kring maktobalanser i förskolan då förskollärarna inte verkar vara medvetna om problemet, och man behöver i varje arbetslag komma överens om ett sätt att arbeta på för att alla barnen i åldersblandade barngrupper på förskolan ska ha samma möjligheter till inflytande.

Nyckelord

Inflytande, åldersblandade barngrupper, positionering, makt, diskurs

Innehållsförteckning

Förord	0
Inledning	1
Tidigare forskning	2
Åldersblandade barngrupper i förskolan	2
Inflytande i förskolan, några studier	3
Sammanfattning tidigare forskning	4
Syfte och frågeställningar	5
Frågeställningar	5
Teoretisk utgångspunkt	6
Postmodernism och begrepp	6
Metod	8
Kvalitativa intervjuer	8
Urval och avgränsningar	10
Undersökningsspersoner/Undersökningsmaterial	10
Genomförande	11
Databearbetning och analysmetod	11
Forskningsetiska överväganden	12
Studiens kvalitet	13
Resultat och analys	14
Resultat	14
Inflytande är att få vara med och bestämma	14
Barnen med ett verbalt språk har mer inflytande än de utan	15
Svårare att arbeta med inflytande i en åldersblandad barngrupp	16
Sammanställning resultat	18
Analys	19
Inflytande – ett socialt konstruerat ord	19
Maktrelationer i förskolan	20
Positioneringar i förskolan	21
Diskussion	22
Betydelse för praktiken och professionen	23
Slutsatser	24
Positioneringar av barnen i frågan om inflytande.....	25
Vidare forskning	25
Referenser	26
Bilagor	28
Bilaga 1. Intervjufrågor	28
Bilaga 2. Samtyckesbrev	29

Förord

Jag skulle vilja börja den här uppsatsen med att rikta ett stort tack till de sex förskollärare som deltagit i studien. Tack för att ni har engagerat er och delat med er av er tid och era erfarenheter - utan er hade det inte blivit någon uppsats! Jag vill också tacka min handledare, Ida Bertell Dr. i pedagogik vid Stockholms Universitet, som bidragit med goda råd och värdefulla tips under skrivprocessen.

Tack!

Inledning

Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (Unicef 2009)

FNs konvention om barns mänskliga rättigheter antogs 1989 och alla länder som anslutit sig till detta rättsligt bindande avtal har lovat att göra allt de kan för att rättigheterna ska följas. Sverige är ett av de länder som valt att ansluta sig till Barnkonventionen, och i artikel 12.1 finns citatet ovan som belyser att det faktiskt är en mänsklig rättighet som barnet har att få göra sin röst hörd i *alla* frågor som rör honom eller henne (Unicef 2009). Vidare kan vi läsa ett citat av många om barns delaktighet och inflytande i läroplanen för förskolan, taget ur avsnittet med samma namn;

I förskolan läggs grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är. (...) De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av verksamheten. (Skolverket, 2010, s. 12)

Med andra ord så är barns möjligheter till inflytande något som ska väga ganska tungt i en förskoleverksamhet idag enligt de styrdokument och lagar som finns. Vi som vuxna förskollärare är helt enkelt skyldiga att lyssna på barnens åsikter och detta är något som jag vill göra en studie om. Det finns en hel del forskning gjord om inflytande i förskolan, Bath (2013), Eide, Brit och Pramling Samuelsson (2012) och Emilsson (2007) är bara ett litet urval av de forskare som skrivit om detta ämne. Likaså finns det viss forskning kring olika gruppammansättningar i förskolan och hur de fungerar, Sundell (1995) är till exempel en forskare som skrivit om åldersblandade barngrupper. Vad som däremot hittills verkar vara en lucka i forskningen är dessa två forskningsområden sammansatta i ett – inflytande i åldersblandade grupper på förskolan. Området känns därför extra relevant att göra en studie på då många förskolor har valt att arbeta på det sättet. Med åldersblandade barngrupper menar jag avdelningar där barn mellan ett och fem år går på samma avdelning, och med inflytande menar jag chansen att få göra sin röst hörd och kunna påverka sin vardag. Jag är nyfiken på hur förskollärarna som arbetar på förskolor med dessa åldersblandade grupper ser på möjligheterna med arbetet kring inflytande i den dagliga verksamheten. Jag funderar på om de barnen har samma möjligheter till inflytande i förskolan eller om det är svårare för personalen att ta tillvara på allas intressen i åldersblandade grupper.

Emilsson skriver (2007, s. 31) om att mängden inflytande barn får ha i förskolan till största del beror på pedagogernas attityd mot barnen och sitt arbete, och att läsa detta skapade ett intresse och en vilja hos mig, att få höra hur förskollärarna själva känner kring arbetet med inflytande. Är det viktigt, och i så fall hur gör man egentligen för att få det att fungera i grupper med både små och stora barn? I min studie vill jag synliggöra förskollärares egna berättelser och tankar kring inflytande och se om det finns några gemensamma nämnare hos de olika förskollärare jag ska intervjua.

Tidigare forskning

Här har jag gjort ett urval av relevanta forskningsstudier inom samma fält som min uppsats. Det har visat sig att det inte finns så stort utbud av forskning kring ämnet åldersblandade barngrupper med betydelsen att ett till femåringar går på samma avdelning, och Sundell (1995), som är fil. Dr. i psykologi verkar vara den som hittills skrivit mest om det. Även om hans forskning har några år på nacken så är det den som får stå för den tidigare forskningen om ämnet. Detta då jag inte har lyckats hitta någon nyare, och eftersom hans forskning är refererad till ofta bör den kunna ses som trovärdig. Efter beskrivningen av Sundells forskning kring åldersblandade barngrupper tas fyra studier om inflytande i förskolan upp. Jag har här också lokaliserat en lucka mellan åldersblandade barngrupper och barns inflytande där min studie passar in och kanske kan bidra med ny kunskap inom ämnet.

Åldersblandade barngrupper i förskolan

Sundell skriver (1995, s. 13) om hur det i Sveriges barnkrubbor fram till 1970-talet ansågs vara bäst att ha relativt åldershomogena barngrupper för att bäst kunna möta barnens individuella behov. Först när Barnstugeutredningen kom 1972 med nya rekommendationer om att barn i olika åldrar kan dra nytta av att vara tillsammans delades barngrupperna in i två åldersspann, barn under tre år och barn över tre år. Vidare skriver Sundell (1995, ss. 25-28) att det år 1981 kom en ny utredning, Familjestödsutredningen, med teorier om att barnens utveckling kunde gynnas av ännu mer åldersspridning och nu ville man därför att alla barn, oavsett ålder skulle vara i samma barngrupp. Några av fördelarna med dessa barngrupper förväntades vara att de yngsta barnen skulle lära sig av de äldre och de äldre barnen skulle få öva sig i ansvarstagande och hänsynsfullhet mot de yngre. Dessutom antogs det att förskolepersonalen skulle få ett mer omväxlande och stimulerande arbete. Grupperna kallades utvidgade syskongrupper och blev enligt Sundell (1995, s. 29) väldigt populära.

Dessvärre har de utvärderingar som gjorts efter Familjestödsutredningen inte kunnat bekräfta de positiva effekterna som utvidgade syskongrupper skulle ha, och sedan mitten av 1980-talet har antalet förskolor med utvidgade syskongrupper åter minskat kraftigt i Sverige (Sundell 1995, s. 101). De som tycks förlora mest på åldersblandade barngrupper i förskolan är de äldre barnen, och Sundell beskriver vidare att många som arbetar i förskolan har återgett i de utvärderingar som gjorts, att de äldre barnen får mindre uppmärksamhet av personalen då de yngstas behov hamnar i första hand (Sundell 1995, s. 124).

Sundell (1995, s. 43) belyser att det finns en del internationell forskning om åldersblandade barngrupper i förskola och skola, men menar att den inte kan appliceras på svensk förskola. Detta då svensk förskola skiljer sig till stor del från hur förskoleverksamhet ser ut i andra länder och med andra ord har helt olika förutsättningar. Till exempel menar han att barn i Sverige vanligen befinner sig på förskolan mer än sex timmar per dag och att det i andra länder är genomsnittligt för barn att befinna sig i förskolan mindre än fyra timmar per dag. Han hävdar även att det i forskningen av andra länders åldersblandade barngrupper handlar om mindre skillnader i åldersspann än vad det gör i Sverige där det kan skilja upp till fem år på barnen i förskolan. Den utländska forskningen har dock kunnat visa på många positiva följder av att blanda åldersgrupper, såsom mer sociala, mindre aggressiva och mer målmedvetna barn (Sundell 1995, s. 43).

Inflytande i förskolan, några studier

En studie som har gjorts om inflytande är Emilssons (2007) som handlar om barns inflytande i samlingsituationer i förskolan. Hon undersöker i den hur pedagogerna i olika förskoleverksamheter möjliggör eller omöjliggör chansen barnen har att påverka innehållet och utformningen av de rutinmässiga samlingarna. Hon kommer fram till att det finns ett par olika varianter av ”lärarkontroll” som ger barnen olika mängd inflytande. Exempelvis menar Emilsson (2007, s. 29) att det finns sant och falskt inflytande där det falska innebär att pedagogerna själva har valt ut alternativ för barnen att välja mellan och därmed också omedvetet styr dem åt olika håll. Emilsson hävdar vidare att pedagogerna ofta vill komma nära barnets perspektiv genom att ge dem olika valmöjligheter, men problematiserar om det verkligen kan ses som äkta inflytande då barnen förväntas välja av de vuxenvalda områdena och inte själva kan komma med egna förslag. För att ge barnen ökad möjlighet till inflytande måste man enligt Emilsson (2007, s. 34) ytterligare närma sig barnens perspektiv genom lekfullhet och lyhört lyssnande på barnens idéer och förslag. Samlingen är en situation som är djupt rotad i förskolans traditioner och ses ofta som en viktig lärandesituation, men Emilsson (2007, s. 34) menar att man behöver ut- och omvärdera sådana traditioner då de inte nödvändigtvis behöver vara det bästa sättet att arbeta på.

Eide, Os och Pramling Samuelsson (2012, s. 4) skriver även dem om barns inflytande i samlingsituationer, dock med utgångspunkt i Norge till skillnad från Emilsson som utgår från Sverige. De menar att samlingen är en vuxenstyrd situation där den som leder samlingen har stor makt och därmed stort ansvar över hur situationen utformas. Deras resultat visar (2012, s. 15) att mängden inflytande barnen får ha över samlingen bland annat beror på barngruppens storlek. De menar till exempel att det visade sig svårt för förskollärarna att se och höra alla barn när gruppen var för stor. Resultatet visade även (2012, s. 16) att samlingarna i deras material ofta gav barnen väldigt få möjligheter till att påverka. De beskriver att alla barn fick vara med och svara på frågor, men att innehållet på samlingarna ofta var förbestämt och att spontana förslag av barnen inte lyssnades på. En slutsats som Eide *et al.* (2012, s. 18) kommer fram till är att för att samlingen ska bli en situation där barnens perspektiv respekteras och där barnen får chansen att påverka så måste förskollärarna våga ha flexibla planer för samlingarna. De behöver släppa på kontrollen och verkligen lyssna på vad barnen är intresserade av samt se dessa intressen som viktiga och värdefulla för en bra samling (Eide *et al.* 2012, s. 19).

Bath (2013) är en forskare som har gjort en feministisk forskningsstudie om lyssnandet på små barn i den brittiska förskolan utifrån tre teorier om lyssnande. Hon menar (2013, s. 361) att det idag råder en diskurs i samhället där det är allmänt känt att man bör lyssna på barnen för att de ska få inflytande, men hon hävdar att det finns en risk att diskussionen glöms bort och att utvecklingen stannar av om vi anser oss färdiglärda om ämnet. Bath beskriver (2013, s. 362) att det feministiska perspektivet är särskilt passande att använda sig av i frågan om barnomsorg och utbildning då dessa yrken traditionellt setts som ”kvinnoyrken” med lägre status än yrken som varit typiskt ”manliga”. Bath (2013, s. 362) menar också att det i dagens samhälle talas mycket om förskolan som en arena för utbildning snarare än för barnomsorg, men att den lyssnande pedagogiken som krävs för att barnen ska ha möjlighet till inflytande bäst förstås om man antar ett perspektiv som kopplar ihop dessa två.

Hreinsdottir och Davidsdottirs (2012, s. 532) isländska forskningsstudie undersöker föräldrars och barns inflytande i förskolan utifrån olika maktbalanser mellan förskolepersonal, barn och föräldrar. Deras resultat visar (2012, s. 532) att det finns en slags hierarkisk ordning där pedagogerna står högst,

och eftersom barnens föräldrar i studien är måna om att hålla sig väl med personerna som tar hand om deras barn så är de väldigt försiktiga med att ifrågasätta pedagogerna. Barnen på förskolan är de som står längst ner i hierarkin, och Hreinsdottir och Davidsdottir (2012, s. 533) belyser vikten av att utvärdera förskolan för att få syn på dessa maktobalanser och därmed kunna väcka diskussionen om dem. Först därefter menar dem att problemet kan förbättras och barnens makt och inflytande kan öka. Vidare visar resultatet (Hreinsdottir och Davidsdottir 2012, s. 532) av studien att det är tidskrävande att arbeta med föräldrasamverkan och gemensam utvärdering av förskolan, då en förutsättning är att föräldrarna sätter sig in i och lär sig om hur en förskoleverksamhet ska organiseras. Detta är tid som enligt Hreinsdottir och Davidsdottir (2012, s. 532), verkar vara svår för många förskolor att få ihop.

Sammanfattning tidigare forskning

Vad som verkar återkomma mycket i forskningen kring barns inflytande är ordet lyssnande. Det framkommer i den tidigare forskningen att det spelar roll *hur* vi lyssnar på barnen och om vi verkligen gör det på riktigt. Det verkar vara så att förskollärarna i de olika studierna vill anta barnets perspektiv och lyssna, men inte riktigt anammar det fullt ut. Utvärdering av sig själv och sin verksamhet samt fortlöpande diskussion kring makthierarki i förskolan verkar vara något som forskarna är överens om som absolut nödvändigt för att problemet ska kunna lösas och för att medvetenheten om att det faktiskt finns ett problem ska öka. Vidare tycks vissa ramfaktorer för förskolan, såsom storlek på barngrupp och tid för personalen på förskolan att reflektera och diskutera, spela roll för barns möjligheter till inflytande.

Den något begränsade men ändå relevanta forskningen om åldersblandade barngrupper i förskolan har inte kunnat påvisa de positiva effekter som Familjestödsutredningen antog att de skulle ha, och antalet förskolor som arbetar på det sättet har minskat i Sverige sedan 1980-talet. Då det ändå finns ett antal förskolor i Stockholm som har valt att arbeta på med åldersblandade barngrupper, och jag inte lyckats hitta någon forskning kring inflytande i dessa barngrupper vore det intressant att få höra förskollärarna som arbetar på dessa förskolors tankar kring detta.

Syfte och frågeställningar

Eftersom den tidigare forskningen visar att barns möjlighet till inflytande till stor del beror på förskollärarens attityd och maktutövande, vill jag i denna studie undersöka förskollärarens syn på arbetet med alla barns inflytande i åldersblandade barngrupper. *Syftet är att utifrån ett postmodernistiskt perspektiv undersöka hur förskollärare positionerar sig gentemot barnen i frågan om inflytande.*

Frågeställningar

- Vilken bild har förskollärare i en åldersblandad barngrupp av arbetet med att *alla* barn, både stora och små, får möjlighet till inflytande?
- Får yngre/äldre barn mer/mindre möjlighet till inflytande i förskolan än de andra?
- Vilka svårigheter och möjligheter upplever förskollärare att det finns i arbetet med barns inflytande i åldersblandade grupper?

Teoretisk utgångspunkt

Hur mycket inflytande barn har i förskolan beror, som tidigare nämnts på förskollärarnas attityder gentemot barnen och på vilket sätt de tillåter barnen att påverka sin vardag (Emilsson 2007, s. 31; Eide et al. 2012, s. 18). Inom postmodernismen belyses makt, diskurs och positionering av sig själv och andra som viktiga komponenter i samhället (Dahlberg, Moss & Pence 1999, s. 32; Lenz Taguchi 2014, s. 14) och då dessa tre begrepp passar tydligt ihop med mitt syfte anser jag att detta perspektiv vore lämpligt att använda till studien. I detta kapitel beskrivs de tre begrepp som för denna studie är relevanta aspekter ur det postmodernistiska perspektivet.

Postmodernism och begrepp

Postmodernismen är en teori som präglas av tron på en socialt konstruerad värld där varje människa är medkonstruktör av kunskapen som finns i den. Det finns ingen objektiv sanning utan människan skapar mening och kunskap i kommunikation med andra (Dahlberg *et al.* 1999, s. 23). Foucault grundade en idé om att varje samhälle har vissa gemensamma tankar och värderingar som blir accepterade och talade om som sanning. Detta sätt att tala om olika fenomen och saker i ett samhälle är vad som kallas för en diskurs och är centralt inom postmodernismen (Dahlberg *et al.* 1999, s. 30). Nordin Hultman (2004 s. 38) beskriver att ord, inom denna teori, inte har någon egentlig betydelse i sig utan de ges en betydelse som inte går att validera. Vilken betydelse ordet får är beroende av vilket samhälle, vilken kultur och vilken praktik som det uttalas i och vilka förståelser som människorna där har om världen. Diskursen finns dock inte endast i talet, utan syns även i människans sätt att agera och handla (Palla 2011, s. 45). Palmer (2011, s. 38) beskriver att det inom diskursen finns oskrivna regler som "sitter i väggarna" på särskilda praktiker och platser, och de flesta inom dessa praktiker följer dessa regler utan att egentligen ha kommit överens om det.

Dahlberg *et al.* (1999, s. 31) gör vidare en tolkning av Foucault som skildrar hur dessa diskurser har en slags makt över människan. Foucault menar, enligt Dahlberg *et al.* (1999, s. 31) att diskurserna påverkar och riktar människans tankar och idéer åt ett visst håll och begränsar på så sätt hennes möjlighet att tolka världen annorlunda. Palmer beskriver (2011, s. 38) det som att diskursen bestämmer över vad människan kan säga och göra där hon befinner sig just då. Johannesen och Sandvik (2009, s. 15) menar att diskursbegreppet är relevant i frågan om barns inflytande då en rådande diskurs i samhället både kan låsa upp dörrar och stänga igen dem för barnens möjligheter till delaktighet och inflytande. Diskursbegreppet är något som jag kommer att använda mig av i min analys där jag resonerar kring gemensamma tankar hos förskollärare idag, då jag likt Palla (2011, s. 60) har valt att se förskolan som en diskursiv praktik med rådande "sanningar" och värderingar.

Maktrelationer av olika slag är som nämnt ovan också en viktig del att benämna inom postmodernismen. Dahlberg *et al.* (1999, s. 32) förklarar att makt utövas i alla relationer och varje subjekt (individ) är både en produkt av makt och en utövare av makt inom detta perspektiv. I diskursen produceras makt genom att vi alla upprätthåller eller bryter med de dominerande "sanningarna" som finns där i (Palmer 2011, s. 39). Makt behöver dock inte ses som negativt förtryck i alla avseenden, utan den kan också ses som vad Palla (2011, s. 52) beskriver som "något som skapar villkor för det sociala fältet" och som "det kitt som håller ihop samhället". Det kan alltså förstås som nödvändigt i

konstruktionen av ett fungerande samhälle och dess praktiker. Makt är något som jag vill koppla till denna studie genom att resonera kring maktrelationer mellan förskollärare och yngre/äldre barn. Menar förskollärarna att dessa åldersgrupper har samma makt eller är det så att yngre/äldre barn har mindre makt än de andra? Nästa postmodernistiska begrepp jag har valt att förklara kan man säga hör ihop med begreppen makt och diskurs och kallas för positionering.

Positionering är ett begrepp som används i många postmodernistiska texter men oftast utan definition. Lenz Taguchi (2014, s. 14) gör dock en tolkning om positionering som beskriver ordet på ett bra sätt;

Som jag förstår saken, så är man inte bara ett subjekt, utan man lär sig vara ett subjekt. Eller för att vara ännu mer specifik, så tror jag att man görs och oupphörligen gör sig till ett subjekt. Det vill säga att man tänker och handlar sig fram till den man vill, kan eller ges möjlighet och får tillgång till att vara i specifika sammanhang. (Lenz Taguchi 2014, s. 14)

Alltså menar hon, att man blir till olika personer i olika situationer, beroende på hur man positioneras eller positionerar sig. Exempelvis skulle ett barn kunna positioneras på ett sätt av förskollärare, på ett annat sätt av sina föräldrar och ytterligare ett sätt av sina vänner och därmed också bete sig annorlunda beroende på vilken kontext de befinner sig i. Palmer skriver (2011, s. 39) om att människan håller de dominerande diskurserna levande i en praktik genom att tala och handla på sätt som överensstämmer med dem. Vidare skriver hon (2011, s. 39) att människan blir till en särskild typ av subjekt när de underkastar sig reglerna i de rådande diskurserna. Positionering, och då framförallt förskollärares positionering, gentemot barnen är vad jag undersöker i min studie. Då jag gör intervjuer och inte observationer kan jag endast få syn på positionering via hur förskollärarna svarar på mina frågor och inte se det konkret själv. Jag har därför strävat efter att konstruera intervjufrågor där det ska gå att utläsa hur förskollärarna positionerar sig gentemot barnen.

Inom postmodernismen har barn samma värde som vuxna och är även dem sociala medskapare av kultur och kunskap (Janzen 2008, s. 292). Det finns ingen sanning som kan beskriva vad ett barn är, eller hur en barndom ser ut – istället ses alla barn och deras barndom som socialt konstruerade av samhällets bild av hur ett barn ska vara (Dahlberg *et al.* 2007, s. 43). Detta innebär, enligt Janzen (2008, ss. 293, 294) att ett barn blir annorlunda beroende på hur vi som samhälle positionerar dem och det är därför viktigt att vi försöker anta barnens perspektiv och verkligheten se dem som jämlika kunskapsskapare. Väljer vi vuxna att se barnen som lägre ställda kan man tolka det som att de alltså inte heller kommer ha så stora chanser att påverka och göra sin röst hörd.

Metod

Detta kapitel inleds med en beskrivning av kopplingen mellan min valda metod och den teoretiska utgångspunkt uppsatsen har, samt hur den passar till mitt syfte. Sedan redogörs för vad en kvalitativ studie innebär samt hur intervjuerna är uppbyggda och en motivering varför. Därefter finns rubriker om hur genomförandet av min studie har gått till, hur intervjupersonerna har valts ut, vilka etiska aspekter som har beaktats under processen och hur jag bedömer kvaliteten på denna studie.

Koppling mellan syfte, metod och teori

I den här studien vill jag undersöka förskollärares syn på arbetet med alla barns möjlighet till inflytande i åldersblandade barngrupper, och med hjälp av intervjuer hoppas jag få en förståelse av mina intervjupersoners subjektiva föreställningar om detta. Jag har formulerat intervjufrågor som ska hjälpa mig att analysera svaren utifrån ett postmodernistiskt synsätt där jag bland annat hoppas kunna utläsa hur förskollärarna positionerar sig gentemot barnen, om yngre och äldre barn eventuellt positioneras olika och därmed har olika mycket makt i barngruppen samt om ordet inflytande har samma språkliga betydelse för alla förskollärare. Intervjuguiden (se bilaga 1) består bland annat av frågor såsom om förskollärarna anser att det är lättare att arbeta med inflytande med yngre eller äldre barn och varför, om de bemöter barnen olika i frågan om inflytande samt om yngre eller äldre barn har mer inflytande i förskolan och hur det kommer sig. Med hjälp av dessa frågor önskar jag kunna få svar på mina frågeställningar och mitt syfte. Då jag gör intervjuer och inte observationer kan jag endast få syn på positionering via hur förskollärarna svarar på mina frågor och inte se det konkret själv, men Ahrne och Svensson (2011, s. 57) skriver att intervjuer ändå är en bra metod för att få en stor mängd material med olika personers synvinklar på en särskild fråga. Eftersom jag vill undersöka förskollärarnas tankar om inflytande passar med andra ord intervjuer bra, men hade jag velat ha en mer sanningsenlig bild om en fråga skriver Ahrne och Svensson (2011, s. 57) att man hade behövt komplettera med fler metoder, som till exempel observationer.

Ahrne och Svensson (2011, s. 57) beskriver att metoden intervju och teorin postmodernism passar bra att använda tillsammans i en studie, men att man måste vara medveten om att det som intervjupersonerna berättar ska ses i sin sociala kontext. Språket kan aldrig ses som en ”spegel av verkligheten” inom postmodernismen (Ahrne och Svensson 2011, s. 57), utan det är intervjupersonens subjektiva bild av något särskilt som kommer fram. En avhandling som jag har inspirerats av gällande hur man kan få syn på positioneringar i intervju är Wikströms (2007). I den har författaren gjort analyser av ett antal intervjuer där hon bland annat utgår från positioneringar och diskurser.

Kvalitativa intervjuer

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, ss. 52-55) beskriver den kvalitativa ansatsen som passande då det är individens subjektiva erfarenheter av något som studeras, och till skillnad från den kvantitativa ansatsen där resultat ofta redovisas i statistiska former som procent, tal eller medelvärde så redovisas resultatet i en kvalitativ studie i löpande text efter noggrann analys. Eriksson Barajas *et al.* (2013, s. 53) skriver också att i en kvalitativ studie spelar författarens och deltagarnas förståelse roll och ingen kan alltså vara objektiv eller stå utanför det fenomen som studeras. Eftersom

förhoppningen är att denna studie ska bidra till att jag får en ökad förståelse och kunskap om hur förskollärare positionerar sig gentemot barnen i frågan om inflytande anser jag att den kvalitativa ansatsen passar bättre än vad den kvantitativa skulle göra.

Vidare har jag valt att använda intervjuer som metod och dessa intervjuer kommer att bestå av både strukturerade och halvstrukturerade frågor. Med halvstrukturerade frågor menas att frågorna är öppna och relativt fria men utgår från vissa förbestämda teman, och med strukturerade menas att frågorna är helt förberedda innan (Eriksson Barajas *et al.* 2013, s. 128). Eriksson Barajas *et al.* (2013, s. 131) skriver att styrkan med halvstrukturerade intervjuer är att man inte begränsar intervjupersonen med helt färdiga frågor som inte går att ändra och man håller ändå organisering och analys relativt enkel då intervjuerna utgår från samma teman. Svagheter skulle enligt Eriksson Barajas *et al.* (2013, s. 131) kunna vara att frågorna förstås på olika sätt av intervjupersonerna och därmed kan även svaren bli olika och analysen försvåras. Efter att ha läst på om de olika intervjuformerna, anser jag att det som skulle fungera bäst till min studie är att till största del använda mig av halvstrukturerade frågor i kombination med vissa mer strukturerade frågor i mina intervjuer. Detta eftersom jag inte vill begränsa intervjupersonerna för mycket men ändå kunna jämföra svaren mot varandra och hitta likheter och skillnader i pedagogernas tankar. På det sättet tror jag att bilden av de olika förskollärarnas syn på arbetet med barns inflytande i förskolan kan bli mer nyanserad och utförlig än om jag exempelvis hade valt att enbart använda mig av strukturerade intervjufrågor.

Ahrne och Svensson (2011, s. 56) skriver att intervjuer är en metod som bara ger en begränsad bild av ett fenomen och att man som forskare måste behandla informationen man får ut av intervjuerna därefter. Det som kommer fram är intervjupersonens syn på något särskilt och med andra ord ingen objektiv sanning. Vidare skriver Ahrne och Svensson (2011, s. 57) att det finns en risk att intervjupersonen till exempel väljer att bara berätta om de bra exempel som finns, och om man vill göra en studie som ger en mer sanningsenlig bild kan det vara en bra idé att komplettera med andra metoder. Intervjuer är dock som tidigare nämnts, enligt Ahrne och Svensson (2011, s. 57), en bra metod i frågan om att man ganska fort kan få en stor mängd material med olika synvinklar att använda sig av i sin studie. Dessutom passar metoden bra då det är just förskollärarnas syn på inflytande som undersöks.

Rent praktiskt kan det för att få till en givande intervju, vara en bra idé att prova sina frågor på någon utanför studien i en så kallad pilotintervju, för att få syn på om frågorna är rätt formulerade och förståeliga (Ahrne och Svensson 2011, s. 47). Jag kommer att testa mina intervjufrågor på en bekant, då hon arbetar som förskollärare och har kunskap om ämnet, och därmed kan jag få en rättvis bild av huruvida frågorna är bra formulerade eller om de behöver förändras och förtydligas. När jag gör denna pilotintervju kommer jag även att testa att spela in ljudet av den med min mobiltelefon. Löfdahl, Hjalmarsson och Franzén (2014, s. 150) skriver att en inspelning av ljudet med exempelvis diktafon eller mobiltelefon höjer kvaliteten på en intervju då forskaren kan koncentrera sig på att lyssna ordentligt samt ställa passande följdfrågor. Man bör dock vara medveten om att diktafonens närvaro skulle kunna påverka intervjupersonens svar till viss del, men då de positiva effekterna av inspelning enligt mig verkar överväga risken att pedagogerna förskönar sina svar väljer jag att nyttja den ändå. Om block och penna är det enda som används vid intervjun riskerar man att missa viktiga saker och intervjupersonen kan behöva sitta och vänta medan forskaren skriver. Dock är det bra att anteckna lite under intervjun även om man spelar in, menar Ahrne och Svensson (2011, s. 52). Exempelvis kan det vara bra att anteckna vissa gester som förstärker vad intervjupersonen säger och som inte hörs på inspelningen, samt eventuella reflektioner från forskaren som annars skulle kunna glömmas bort.

Urval och avgränsningar

Eriksson Barajas *et al.* (2013, s. 137) beskriver att man i det strategiska urvalet väljer ut informanter, i detta fall intervjupersoner, som uppnår vissa urvalskriterier såsom en utbildning eller liknande. Mina intervjupersoner är alla utbildade förskollärare med den pedagogiska utbildning som det kräver. Jag har valt att göra mina intervjuer med just förskollärare eftersom de har större krav än exempelvis barnskötare på att kunna och arbeta med innehållet i läroplanen för förskolan där inflytande står med som viktig punkt på ett flertal ställen. Jag vill att mina intervjupersoner med säkerhet ska veta att förskolan faktiskt ska arbeta med inflytande så att de har konkreta exempel och tankar om hur arbetet med det fungerar. Eriksson Barajas *et al.* (2013, s. 137) skriver också att det viktigaste är att informanterna har mycket att säga om forskningsfrågan för att kunna få en bred bild av fenomenet som undersöks, och därför har förskollärare valts ut från förskolor som arbetar eller nyligen har arbetat i just de gruppkonstellationer som jag undersöker.

Undersökningsspersoner/Undersökningmaterial

I studien har det ingått sex kvinnliga förskollärare, som arbetar eller nyligen har arbetat, i åldersblandade barngrupper med barn på ett till fem år på samma avdelning. Dessa förskollärare kommer från förskolor spridda i kommuner med närhet till Stockholm. Att alla intervjupersoner är kvinnor är ingenting jag reflekterat över eller valt, utan det var slumpen som gjorde att det var just kvinnor som ville delta. Jag kommer här göra en kort beskrivning av de förskollärare som är med i undersökningen och jag kommer att kalla dem A, B, C, D, E och F för att inte röja deras identitet.

Förskollärare A arbetar på en kommunal förskola med tre åldersblandade avdelningar. Hon har tidigare arbetat på förskolor med åldersuppdelade barngrupper så hon har erfarenhet från båda.

Förskollärare B arbetar på en kommunal förskola med fem avdelningar, varav tre avdelningar består av barn på ett till tre år, en grupp består av fyra och femåringar och en grupp består av tre till femåringar. Hon har tidigare arbetat med åldersblandade barngrupper så hon har också erfarenhet från båda konstellationerna.

Förskollärare C arbetar på en kommunal förskola med fem avdelningar, med tre stycken ett till tre årsgrupper och två ett till fem årsgrupper. Hon är en relativt nytexaminerad förskollärare och har hittills bara arbetat i åldersblandade barngrupper.

Förskollärare D arbetar på en kommunal förskola med en åldersblandad avdelning. Hon har tidigare arbetat i åldersuppdelade barngrupper så hon har erfarenhet från båda.

Förskollärare E arbetar på en kommunal förskola med två åldersblandade avdelningar. Hon har hittills bara arbetat i åldersblandade barngrupper.

Förskollärare F arbetar på en kommunal förskola med tre åldersblandade avdelningar. Hon har tidigare arbetat i åldersuppdelade barngrupper så hon har erfarenhet från båda konstellationerna.

Genomförande

När jag var tillräckligt påläst om ämnet som jag skulle studera samt att jag var säker på val av teori, sökte jag upp de förskolor i Stockholms närområde som arbetar eller nyligen har arbetat med åldersblandade avdelningar. Jag berättade om syftet med studien samt frågade dem ifall de ville medverka i studien genom att ställa upp en intervju. Jag fick ganska snabbt tag på sex förskollärare som var intresserade och började därefter formulera mina intervjufrågor utefter syfte, frågeställningar och teori. En samtyckesblankett med information om min studie, vilka etiska grunder som skyddar intervjupersonerna samt kontaktuppgifter till mig och min handledare skickades på mail till de förskolorna som valt att delta i undersökningen och därefter bokade vi in tid för intervjun.

Intervjuerna ägde rum på de olika förskolorna, i avskilda rum utan störande ljud eller saker som skulle kunna avbryta oss eftersom jag ville att förskollärarna skulle kunna tala fritt utan att påverkas av andras närvaro. Tillsammans gick vi först igenom samtyckesblanketten och eventuella frågor och först när förskollärarna skrivit på den, kunde intervjun börja. Det var tyvärr inte möjligt att utföra intervjun med en av förskollärarna på plats, och därför valde vi att ta intervjun över telefon istället då jag ändå ville ha med hennes tankar i min studie. Detta blev dock lite svårare då jag inte kunde spela in samtalet utan fick anteckna allt, och eftersom det tog lite tid och intervjupersonen fick vänta mellan varven, bidrog det till att samtalet kanske inte fick riktigt lika bra flöde som de andra intervjuerna. På grund av det kände jag att jag inte heller kunde ställa lika bra följdfrågor som i de andra intervjuerna, men jag fick ändå bra svar på alla mina frågor från intervjuguiden som jag sedan kunde använda i resultatet. Jag upplevde att de tidiga intervjuerna var något stelare än de senare eftersom jag var lite nervös och följde min intervjuguide (se bilaga 1) noggrant, och att intervjuerna blev mer avslappnade och utvecklade från både förskollärarnas och min sida närmare slutet. Varje intervju tog mellan tjugo och trettio minuter och jag transkriberade materialet ordagrant till skriftspråk så fort jag fick möjlighet efter intervjun för att ha det färskt i minnet och inte riskera att något skulle försvinna från mobiltelefonen. Eventuella reflektioner som uppkommit vid intervjuerna skrev jag upp på samma dokument som transkriptionerna.

Databearbetning och analysmetod

I en kvalitativ forskningsstudie struktureras och kategoriseras insamlat material upp noggrant, för att sedan analyseras i löpande text (Eriksson Barajas *et al.* 2013, ss. 54, 55). Som Löfdahl *et al.* (2014, s. 89) beskriver, och som jag själv har upptäckt, är det en tidskrävande process att tematisera och analysera det empiriska materialet. Till att börja med transkriberades de inspelade intervjuerna ordagrant och därefter lästes transkriberingarna igenom ett flertal gånger för att markera och tematisera det som på olika sätt var relevant att ha med i studien. Sedan fördes de olika svaren på frågorna in i datorn för att jag enklare skulle kunna få en överblick över likheter och skillnader i uttalandena och jag kunde på så vis få syn på vilka svar som var mest återkommande och vilka som mest stack ut. Särskilda citat som belyser för studien relevanta resultat har skrivits med i resultatkapitlet av uppsatsen, dock skriver Hedin och Martin (2011, s. 11) att man bör begränsa sig till två belysande citat per kategori och detta råd har jag följt. Uttalanden som inte på något sätt har berört frågeställningar eller syfte för studien har jag valt att inte skriva ut eftersom de inte var viktiga för

undersökningen (Hedin och Martin 2011, s. 9). I resultatkapitlet utgick jag främst från studiens frågeställningar med passande empiri under varje rubrik.

Eriksson Barajas *et al.* (2013, s. 163) skriver om hur man kan koda eller tematisera sitt material med utgångspunkt i till exempel teori eller forskningsfrågor i analysen, och i analyskapitlet har jag valt att tematisera framförallt utifrån syfte och passande teoretiska begrepp som undersöks var för sig. Den metod jag har använt mig av för att analysera insamlad data är den som kallas för innehållsanalys. En innehållsanalys innebär att man på ett systematiskt och strukturerat sätt tematiserar materialet för att finna mönster och kunna beskriva olika aspekter av det fenomen som undersöks (Eriksson Barajas *et al.* 2013, s. 163). Detta har jag gjort genom att läsa igenom transkriberingarna flertalet gånger, tematisera innehållet och undersöka varje tema noggrant var för sig.

Forskningsetiska överväganden

Hedin och Martin (2011, s. 5) beskriver att det är särskilt viktigt med noggranna etiska överväganden när man gör en kvalitativ undersökning, eftersom informanterna ”ger så mycket av sig själva”, och detta har jag haft i bakhuvudet under hela genomförandet av denna uppsats. Som författare till denna studie har jag ansvar för att det inte ska gå att lista ut vilka förskolor jag har gjort min undersökning på eller vilka personer som har deltagit, och det har därför varit viktigt att avidentifiera både personer och området som förskolan ligger i (Löfdahl *et al.* 2014, s. 34). Jag har valt att presentera de intervjuade förskollärarna som bokstäverna A-F för att ingen ska veta vad personerna egentligen heter, och den enda information jag skrivit ut om förskolans område är att alla förskolor ligger i Stockholms närområde. På grund av att det endast finns ett begränsat antal förskolor i närheten av Stockholm som arbetar med åldersblandade barngrupper var det nödvändigt att inte skriva ut någon ytterligare information om förskolornas områden, eftersom man då möjligtvis hade kunnat lista ut vilken förskola det handlade om.

Ett informerat samtyckesbrev med information om min studie, min och min handledares kontaktuppgifter samt ett löfte om att det är frivilligt att delta i min studie och att man närsomhelst kan ångra sitt samtycke, skickades ut till förskolorna som valt att delta i uppsatsen. Löfdahl *et al.* (2014, ss. 36-38) belyser vikten av att få detta samtyckesbrev underskrivet *innan* studien påbörjas och jag har därför valt att tillsammans med mina intervjupersoner gå igenom brevet och låta dem ställa frågor om sådana funnits, och först när de skrivit på att de ville vara med så kunde intervjuerna börja. Genom att göra på detta sätt har förskollärarna först själva kunnat läsa informationen i lugn och ro och sedan fått höra mig berätta om det och på så sätt är chansen större att de förstått och tagit till sig informationen ordentligt. Hade jag valt att göra barnintervjuer i min studie hade jag också behövt få underskrifter av barnens vårdnadshavare samt av barnen själva, men då jag inte har gjort några observationer eller intervjuat några barn är detta inte nödvändigt.

Vetenskapsrådet skriver (2011, s. 16) om att den viktigaste delen av forskningsetik handlar om att personerna som medverkar i studien ska behandlas med respekt och inte kränkas. Det har behövts mycket reflektion kring hur jag bäst kunde sammanställa resultat och analys på ett sätt så att ingen riskerar att känna sig kränkt eller på något sätt stött av det som jag skriver. Då risken fanns att det framkom ett resultat som skulle kunna tolkas som negativt för någon av de förskolor som medverkar i min studie har det varit viktigt att jag hela tiden funderat kring dessa frågor.

Studiens kvalitet

I genomförandet av denna uppsats har det mesta fungerat bra och jag har inte stött på några större problem. Mitt metodval är möjligtvis inte det vanligaste i frågan om att få syn på positioneringar men jag anser ändå att jag har lyckats besvara det jag syftade till att göra. Vetenskapsrådet (2011, s. 40) belyser att man bör kunna visa att den valda metoden till en studie möjliggör svar på det man undersöker, och genom att läsa Wikströms (2007) avhandling där författaren får syn på positioneringar och diskurser med hjälp av metoden intervju, har jag fått mer självförtroende i att det kan göras. Likaså skriver Ahrne och Svensson (2011, s. 57) att postmodernism och intervju passar bra att använda tillsammans i en studie, bara man är medveten om att det som kommer fram är intervjupersonens bild av något och ingen sanning. Vetenskapsrådet (2011, s. 40) skriver också att en kvalitetsaspekt i en studie är huruvida den är originell och nyskapande och om den är noggrant strukturerad vilket jag skulle vilja säga att min studie är. En metod som hade varit mer traditionell och som gjorts i flera av de forskningsartiklar jag läst om inflytande är observationer. Denna metod hade bidragit till att jag själv hade kunnat få syn på förskollärares positioneringar gentemot barnen, men hade inte sagt någonting om förskollärarnas egna tankar och erfarenheter. Då mitt intresse låg i att jämföra förskollärarnas bild av inflytande i åldersblandade barngrupper passade metoden intervju bättre.

Med ordet reliabilitet menas förmågan att resultatet av en studie ska bli samma vid ytterligare undersökningar (Eriksson Barajas *et al.* 2013, s. 103). Då det endast har skett varsin intervju med sex personer är det inte tillräckligt för att generalisera resultatet och med säkerhet kunna säga att det skulle bli samma om undersökningen görs med sex andra pedagoger. För att nå en högre reliabilitet hade det varit nödvändigt att göra en större studie, med fler intervjuer och fler förskolor. Däremot finns inget metodmässigt skäl till att resultaten skulle skilja sig från mina vid en liknande studie. Validiteten, som innebär att det som har avsetts mätas, är det som faktiskt mäts (Eriksson Barajas *et al.* 2013, s. 105) anser jag är hög i denna studie. Frågeställningar och svaren på intervjufrågorna har tillsammans bidragit till en ökad förståelse för det syfte som studien har utgått från.

I en kvalitativ ansats spelar forskarens förförståelse roll och kan påverka resultatet (Eriksson Barajas *et al.* 2013, s. 53), och jag har aktivt försökt lägga min förförståelse och mina tankar åt sidan i varje del av genomförandet av denna uppsats för att inte rikta resultaten åt något särskilt håll. Jag konstruerade till exempel öppna intervjufrågor och var noggrann med att inte ställa några ledande följdfrågor i intervjuerna för att påverka mina intervjupersoner så lite som möjligt.

Resultat och analys

I detta kapitel presenteras studiens resultat utifrån mitt empiriska material. Resultaten presenteras med utgångspunkt i frågeställningarna för studien och därefter görs en postmodernistisk analys av materialet utifrån syfte och teoretiska begrepp. Jag har valt att lägga upp resultatdelen för sig och analysdelen för sig för att det ska bli tydligt vad som är min analys, och vad som är förskollärarnas berättelser och tankar.

Resultat

Här presenteras resultatdelen utifrån mina frågeställningar för studien. Jag har skrivit ut citat från förskollärarna som belyser de resultat jag vill lyfta fram ur intervjutranskriptionerna under respektive rubrik. I slutet av resultatkapitlet sammanställs intervju svaren från de olika intervju personerna i en tabell för att tydliggöra vem och hur många som har sagt vad.

Inflytande är att få vara med och bestämma

För att kunna göra en rättvis intervju om barns inflytande var det nödvändigt att först få höra förskollärarnas funderingar om vad ordet inflytande betyder, för att se om de har samma tankar kring det, eller om betydelseerna skiljer sig åt. Alla de förskollärare som har blivit intervjuade beskriver på liknande sätt vad inflytande är för någonting för dem. Uttrycken ”att få vara med och bestämma” och ”att få påverka” är de som återkommer när jag ber dem berätta om vad inflytande är.

Inflytande är att man får vara med och påverka sin vardag. Vad man ska göra, vad man vill göra. Att det jag vill har betydelse. (Förskollärare E, 2015-04-27)

Ja men ett inflytande är att barnen får påverka sin dag och sitt liv. Att kunna få vara med och bestämma över det som sker på förskolan. (Förskollärare D, 2015-04-21)

Förskollärarna berättar om många olika sätt som man kan arbeta med inflytande i förskolan på, till exempel förklarar förskollärare D hur de på hennes arbetsplats arbetar med strukturerade möten, så kallade ”barnråd”, där barnen får vara med och rösta demokratiskt i olika sammanhang. Därtill framgår det i intervjuerna att barnen på de olika förskolorna framförallt får inflytande genom mindre strukturerade saker såsom att de får välja vilken mat de vill smaka på, om de vill gå på toaletten innan de går ut eller att de får önska vilken park de ska gå till. Att dela upp barnen i smågrupper efter vad de vill göra är också ett sätt som flera av förskollärarna berättar att de arbetar med, till exempel kan en grupp gå ut och en grupp vara inne. Förskollärare C förklarar att de har allt material framme på barnens nivå så att de själva kan bestämma när de vill använda det utan att behöva fråga de vuxna om tillåtelse och menar att det är en av de absolut viktigaste aspekterna i arbetet med barns inflytande - att barnen inte alltid ska behöva fråga om lov.

Om barnen alltid måste fråga oss så blir det som att vi jämt bestämmer över vad de ska göra. Att vi liksom har makten över dem eller vad man ska säga. Så kanske det var förr i tiden, men så ska det ju inte vara längre. (Förskollärare C, 2015-04-17)

Förskollärare F menar även hon att man som vuxen inte har någon rätt att sätta sig över barnen bara för att man är äldre. Hon anser att man genom att visa barnen respekt och alltid fråga dem om deras åsikter kan uppnå en förskola där inflytande genomsyrar allt. Vidare berättar hon att det inte handlar om att barnen ska slippa ha mössa på sig om de vill, utan att de ska känna att de blir tagna på allvar och respekterade av de vuxna. Förskollärare A anser att det är svårt att arbeta med inflytande och belyser att man får försöka i det lilla.

Jag kan tycka att det är lite svårt faktiskt. För man är ju ändå styrd av väldigt mycket regler och rutiner, ja framförallt rutiner. Så inflytandet blir ju litegrann i det lilla. Att man får välja kanske vad man vill göra för någonting efter vilan eller vad man vill leka och med vem man vill leka... Men du får ju ändå inte välja om du ska äta lunch eller inte. Så, ja, i det lilla helt enkelt... (Förskollärare A, 2015-04-20)

Vidare menar hon att hon är ”av den gamla skolan” som är mer van vid att själv planera en aktivitet och sedan genomföra den, snarare än att följa barnens intressen och anordna något spontant som enligt henne verkar vara det som nyutexaminerade förskollärare vill.

Barnen på förskollärare E:s förskola får ofta vara med och bestämma vad som ska stå med i veckobreven som skickas ut till föräldrarna. Hon belyser att veckobreven ska handla om vad barnen vill förmedla till sina föräldrar, vad de tycker är viktigt att berätta och inte endast vad pedagogerna vill informera om. Vidare förklarar hon också att barnen får vara med och titta i katalogen och önska vad för material som ska beställas in varje termin och berättar att även om inte allt kan beställas, så ska barnen ändå få känna att det de säger är viktigt och tas på allvar.

Barnen med ett verbalt språk har mer inflytande än de utan

Något som kom fram i mina intervjuer var att de äldre barnen generellt sett har mer inflytande än de yngre i dessa åldersblandade barngrupper. Fem av förskollärarna anser att det är svårare att arbeta med inflytande med de yngre barnen som inte har språket och kan berätta vad det är de vill göra eller säga. Flera av förskollärarna förklarar i intervjuerna att eftersom de äldre barnen kan argumentera för sin sak så får de igenom mer av sin vilja, och att de yngsta är lättare att styra åt det hållet man vill då de inte rakt ut kan säga vad de tänker.

Ja de äldre barnen har mer inflytande hela tiden. De kan ju göra sig hörda. De säger vad de vill och då lyssnar man. De små åker som sagt med mer på vad man säger utan att protestera så mycket. (Förskollärare E, 2015-04-27)

En av förskollärarna berättar att man kan diskutera de äldre barnens tankar och viljor, men att de yngre enligt henne inte förstår konsekvenser och inte kan kompromissa på samma sätt. Därmed kan de inte heller ha samma möjlighet till inflytande.

De stora kan ju diskutera och du kan ha en dialog. Så kan man ju prata om just det här med deras tankar, om de inte riktigt matchar med mina, och så kan man kompromissa och komma fram till en bra lösning för båda. De små kan vara väldigt viljestarka men de ser liksom inte konsekvenserna. De förstår inte. De går ju bara in och tar det de vill ha. Det är så de utövar sitt inflytande (Förskollärare A, 2015-04-20)

Förskollärare B skiljer sig dock från de andra och hennes åsikt är att det är lika lätt eller svårt att arbeta med inflytande med både yngre och äldre barn. Hon förklarar att många som arbetar på förskola verkar tro att de yngsta barnen inte förstår och inte kan så mycket, men menar att enligt hennes erfarenhet så förstår de mycket mer än vad man först kanske tror. Hon berättar även att med de äldsta barnen är det lätt att ta tillvara på deras intressen via språket, att de säger rakt ut vad de vill, men förklarar också att bara man är nära, och verkligen tittar på vad de yngsta barnen vill visa, så kan man också förstå vad de vill berätta.

Man måste titta. Noga. Man måste vara där. Där de är. Och de stunderna som jag har mycket annat, när jag springer på möten och inte är i barngruppen, när jag kommer ifrån. Då vet jag mindre vad de vill, och medan när jag är där och ser och tittar på vad de håller på med. Vi kan ta som exempel, vi har en liten tjej nu som blir två nu här. Hon tittar väldigt, väldigt intensivt med blicken. Så kanske hon tittar på andra sidan rummet, och så tittar hon på dig, och så tittar hon på andra sidan rummet. Och så ser man att jaha, där finns en bok eller ett pussel eller någonting, är det den du vill ha? Och så nickar hon! (Förskollärare B, 2015-04-22)

Vidare berättar förskollärare B också att hon ofta möts av tron på att de yngsta barnen på hennes förskola är äldre än vad de egentligen är, och menar att det beror på att de barnen snabbt har lärt sig att ta mat, ställa skorna i hyllan och så vidare eftersom de hela tiden arbetar aktivt med att behandla även de yngsta barnen som att de kan själva.

En förskollärare berättar att de kontinuerligt arbetar med ”barnråd” där barnen får rösta om olika saker, men att det bara är de äldre barnen som får vara med i sådana omröstningar. En annan ger också ett exempel där barnen har fått rösta, och precis som i det första exemplet, menar förskolläraren att de yngre barnen inte kan vara med.

Någon gång sådär har man fått rösta litegrann, det tycker jag är en rätt rolig grej. Fast då får de ju inte vara för små såklart. Då behöver de vara en fyra-fem år i alla fall för att förstå det här med att nu var det flest som räckte upp handen och så. (Förskollärare A, 2015-04-20)

I arbetet med de yngsta barnens inflytande menar förskollärare E och D att man måste ta ner ambitionerna och anpassa inflytandet till deras nivå. En av dem ger ett exempel på att om ett barn behöver byta sin blöja men inte vill göra det just då, så kan man vänta en stund. Hon menar att det är att ha inflytande på en ett-åringens nivå.

Svårare att arbeta med inflytande i en åldersblandad barngrupp

Som tidigare nämnts så framkom det av intervjuerna att de äldre barnen i barngrupperna ofta har mer inflytande över sin vardag på förskolan än de yngre. Flera av förskollärarna uttryckte tydligt att de vill få med de yngre i arbetet med inflytande men att de tycker det är svårt. Språket är det som benämns som nyckeln till inflytande och flera förskollärare menar att eftersom de yngsta barnen inte har det verbala språket blir de lidande i just den frågan.

Med språket kommer makten i förskolan tyvärr. Det blir liksom en maktfaktor på något vis att man kan säga vad man tycker. Usch, jag får mig en tankeställare nu när vi pratar om det... (Förskollärare D, 2015-04-21)

Inflytande med de riktigt små barnen som inte har språket är jättesvårt... Språket blir lite nyckeln i det hela. (Förskollärare C, 2015-04-17)

Vidare berättar förskollärare A, C, D och E, att de yngre barnen får "hänga med" mer under dagen på förskolan och att planeringen av verksamheten till större del utgår från de äldre barnens intressen.

Det är svårt i en ett till femårsgrupp. Det blir väldigt mycket de stora som får inflytande till exempel i barnrådet. Medan de små... Ja det är svårt att ge tillbaka till dem på samma sätt. Eftersom man har så många olika åldersgrupper och det är sådan skillnad på barnen. Jag tror också att de små hänger med mycket mer på de storas intressen. Jag kan tänka mig att vi misslyckas mer med de mindre. De hänger liksom med mera. Jag tror så. Det har vi pratat om, att hur gör vi egentligen för att få med de små? (Förskollärare D, 2015-04-21)

På frågan om vad förskollärarna tror om möjligheter och svårigheter att arbeta med inflytande i en åldersblandad barngrupp kontra en åldersuppdelad får jag många olika svar. Tre förskollärare, C, D och F, är övertygade om att det är lättare att arbeta med inflytande i en åldersuppdelad barngrupp på grund av att de äldre barnen pratar, argumenterar och tar plats från de yngre barnen.

De stora barnen tar så pass mycket mera plats och tar all uppmärksamhet vid exempelvis samlingarna. Visst finns det många fördelar med en ett till fem grupp men jag skulle föredra uppdelade grupper för att ge de små barnen större chans att få komma till tals. (Förskollärare C, 2015-04-17)

Tvärtemot deras åsikt, beskriver en av de andra förskollärarna att det verkar vara lättare att arbeta med inflytande i åldersuppdelade barngrupper på grund av att de yngsta barnen tar mycket plats från de äldre. Vidare resonerar hon kring att om det är en jämn fördelning på antal äldre och yngre barn så borde det fungera att arbeta med inflytande i åldersblandade grupper också, men menar ändå att det nog ändå är lättare i en åldersuppdelad barngrupp.

Om man har en åldersblandad grupp så är min erfarenhet den att har du många små barn så är det svårare för stora barn att ha inflytande. De här små måste du byta blöja på, de skriker, de gråter, de är hungriga och trötta och så. Så att de tar plats. Mer än de stora. Har du få små barn, liksom att det är jämt fördelat kanske. Men har du bara små barn och två eller tre stora så kommer de ta plats. Och då blir det mindre tid för de stora. (Förskollärare B, 2015-04-22)

Förskollärare A anser att det är lättare att arbeta med inflytande i en åldersblandad barngrupp. Hon förklarar att hon är av den åsikten eftersom rummen på en åldersuppdelad avdelning oftast är utformade efter just den åldersgrupp som förväntas vara där, medan det på åldersblandade avdelningar finns färre begränsningar för barnen att göra det de vill göra och på så sätt får barnen mer inflytande.

Jag tror att det är lättare med inflytande i en blandad faktiskt. Det tror jag. Därför att du har ju inte de där gränserna på samma sätt. Inte riktigt på samma sätt i alla fall. För har du då en småbarnsavdelning med bara små, alltså själva rummet är ju uppbyggt med en begränsning för vad små barn ska göra. Medan här är det ju egentligen inget som stoppar dem. Bara för att du är ett och ett halvt så får du inte gå och hämta vatten i vattenkranen. Utan då har de ju sätt kompisarna klättra upp på stolen och fixa och så gör de likadant. Så de får större inflytande. (Förskollärare A, 2015-04-20)

Det kommer också fram ett annat exempel som tar upp hur rummets utformning påverkar barnens möjlighet till inflytande. Förskollärare B förklarar att eftersom de yngsta barnen stoppar pärlor och liknande material i munnen så måste man antingen ha särskilda rum där bara de äldre barnen får vara, eller så måste barnen hela tiden fråga om de får använda materialet. Detta problematiserar hon och ifrågasätter vad som händer med inflytandet om alla barn inte får vara i alla rum.

Den sista förskolläraren funderar länge innan hon konstaterar att hon anser att det är lika svårt att arbeta med inflytande i åldersblandade barngrupper som i åldersuppdelade. Hon berättar att det finns för- och nackdelar med båda konstellationerna men att just inflytande fungerar lika bra i båda.

Jobbar du i en åldersindelad barngrupp så har du ju 20 viljestarka ungar som du ska lyssna på, och det är ju svårt. I en blandad så pratar ju inte alla, då blir det ju så att de som syns och hörs mest får sitt först. Men det finns ju tysta stora också så... Det är lika svårt med båda tror jag.
(Förskollärare E, 2015-04-27)

Sammanställning resultat

För att få en tydligare bild av hur många, och vilka förskollärare som har sagt vad i detta resultatkapitel har jag här gjort ett enkelt sammanställande av åsikterna och kort summerat vad som framkommit.

Svar som framkommit i intervjuerna...	... från dessa förskollärare
Äldre barn har mer inflytande i förskolan	A, C, D, E
Yngre barn har mer inflytande i förskolan	B
Äldre och yngre barn har samma mängd inflytande i förskolan	F
Det är lättare att arbeta med inflytande med äldre barn	A, C, D, E, F
Det är lättare att arbeta med inflytande med yngre barn	Ingen
Det är lika lätt eller svårt med både yngre och äldre barn	B
Det är lättare att arbeta med inflytande i åldersuppdelad grupp	B, C, D, F
Det är lättare att arbeta med inflytande i åldersblandad grupp	A
Det är lika lätt i åldersuppdelad- som i åldersblandad grupp	E

I intervjuerna framkommer det att alla sex förskollärare i min studie är överens om att ordet inflytande har den språkliga betydelsen att barnen får vara med och bestämma över, och påverka vardagen på förskolan. Fyra av förskollärarna i studien anser att de äldre barnen har mer inflytande i förskolan, en förskollärare menar att de yngre barnen har mer inflytande och en anser att äldre och yngre barn har lika stora chanser till inflytande. Detta av olika anledningar, men majoriteten av förskollärarna menar att de äldre barnen har mer inflytande tack vare att de verbalt kan berätta om och argumentera för vad de vill göra. Den förskollärare som tycker att de yngre barnen har mer inflytande över förskolans planering påpekar att deras behov som inte går att negligera gör att de äldre barnen lätt hamnar lite i skymundan och inte alltid kan påverka situationen. Av anledningen nämnd tidigare, att de äldre barnen har förmågan att uttrycka sina tankar och viljor med ord, anser fem av förskollärarna också att det är lättare att arbeta med inflytande med dem. Endast en förskollärare menar att det är lika lätt eller svårt med både äldre och yngre barn, men hon belyser att i inflytandearbetet med de yngsta barnen krävs en väldigt närvarande och intresserad förskollärare. Ingen av förskollärarna menar att det är lättare att arbeta med inflytande med de yngsta barnen.

Till sist anser fyra förskollärare att det är svårare att arbeta med inflytande i en åldersblandad barngrupp på grund av att det är stor bredd på åldersspann mellan barnen och därmed många olika åldrar att anpassa verksamheten efter. De berättar att det därför lätt blir så att de äldsta barnen som pratar tar plats från de yngsta som mest "följer med". En av förskollärarna menar däremot att det är lättare att arbeta med inflytande i en åldersblandad grupp, bland annat eftersom barnen då har tillgång till material som egentligen kanske är anpassade för en annan ålder och inte är låsta vid vissa alternativ. Den sista förskolläraren tycker att det är lika lätt eller svårt i en åldersblandad- som i en åldersuppdelad barngrupp.

Analys

I detta kapitel analyseras resultaten från mina sex intervjuer utifrån de postmodernistiska begreppen som jag beskrivit i mitt teoriavsnitt samt syftet för denna studie. Jag har valt att dela upp analysen i några teoribaserade teman för att göra det enklare att följa med i mina tankegångar.

Inflytande – ett socialt konstruerat ord

Som Nordin-Hultman (2004, s. 38) beskriver så ges varje ord inom postmodernismen en språklig betydelse som är beroende av vilket samhälle, vilken kultur och praktik som ordet uttalas i, samt vilken förståelse människorna där har om världen. Ordet inflytande gavs i mina intervjuer ungefär samma betydelse av alla förskollärare, nämligen den att barnen får en chans att påverka och bestämma över sin vardag på förskolan. Detta utan att förskollärarna har haft möjlighet att diskutera med varandra eller fått veta vad de andra har gett för förklaring av ordet. Huruvida detta beror på att alla tillfrågade personer är verksamma inom samma praktik och har samma pedagogiska utbildning, eller om det är en mer allmän förståelse av ordet inflytande i samhället går inte med säkerhet att svara på. Man skulle dock kunna tolka det som att förskolan är en diskursiv praktik med den rådande "sanningen" att inflytande betyder just barns möjlighet att påverka och bestämma över sin vardag.

Förskollärare C, som är en nyutexaminerad förskollärare, gör ett uttalande om att man förr i tiden bestämde över barnen men att det inte ska vara så längre, och Förskollärare A förklarar att hon är av den "gamla skolan" som är van vid att själv planera aktiviteter och sedan genomföra dem tillsammans med barnen, utan att vara så spontan som nya förskollärare enligt henne vill vara. Väljer man att se förskolan som en diskursiv praktik med oskrivna regler och värderingar som sitter i väggarna (Palmer 2011, s. 38) skulle man kunna börja fundera på om det håller på att ske ett paradigmskifte i förskolan. Möjligtvis håller de gemensamma tankar och värderingar som finns i förskolan på att förändras från att den vuxne förskolläraren planerar själv och bestämmer, till att barnen ska ses som betydelsefulla medskapare. Palla (2011, s. 45) skriver att den rådande diskursen syns i människans sätt att agera, och Johannesen och Sandvik (2009, s. 15) menar att diskursen kan öppna och stänga dörrar för barns inflytande. Om det är så att diskursen i förskolan håller på att förändras skulle man kunna se de två uttalandena ovan som en indikation på varför förskollärare "av den gamla skolan" eventuellt ses som mindre benägna att arbeta med barns inflytande i förskolan än nyutexaminerade förskollärare.

Maktrelationer i förskolan

I mina intervjuer kom det fram några olika aspekter på maktutövande i förskolan. Bland annat visade det sig flera exempel på att barns språk fungerar som en tydlig maktfaktor inom förskolan. En förskollärare berättade själv att språket är en maktfaktor som hjälper barnen att uttrycka sina tankar, och därmed får de barnen som kan prata också igenom mer av det de vill göra. Totalt fyra av sex förskollärare menar att det är de barnen som har det verbala språket som får mest inflytande i barngruppen då de kan argumentera för sin vilja. I det postmodernistiska perspektivet menar man, enligt Dahlberg *et al.* (1999, s. 32), att makt finns i alla relationer samt att varje individ är både en produkt och en utövare av makt. I de framkomna resultaten kan man tydligt se att de äldre barnen som kan tala har mer makt i förskolan än de yngre som ännu inte har det verbala språket. Flera förskollärare menar också att de äldre barnen tar mer plats än de yngre och att planeringen av verksamheten till större del utgår från de äldre barnens intressen och viljor. Detta kan ses som ännu ett exempel på en makthierarki i förskolan där de äldre barnen står högre än de yngre, men kan problematiseras då en av förskollärarna i min studie tvärtom menar att de yngsta barnen tar plats från de äldsta.

En gemensam tanke hos förskollärarna verkar vara den att de yngsta barnen framförallt kan ha inflytande i små sammanhang, såsom möjligheten att välja när blöjbyten ska ske, medan de äldre barnen även kan vara med och tycka till om den större planeringen av verksamheten. Inom postmodernismen finns det ingen sanning om vad ett barn är, utan alla barn ses som socialt konstruerade av samhällets bild av hur ett barn ska vara (Dahlberg *et al.* 2007, s. 43). Detta skulle kunna kopplas samman med förskollärarnas tankar om att de äldre barnen är de som kan vara med och planera de stora sakerna i förskolan. Kanske finns en bild i samhället av att ju äldre man blir, desto mer ska man ha att säga till om?

Även om det i studiens resultat visade sig att de yngsta barnen på förskolan generellt sett har mindre makt och mindre att säga till om, kunde jag dock se en vilja hos förskollärarna att behandla alla barnen som jämlikar där deras tankar och viljor är lika viktiga som de vuxnas. Som Janzen skriver (2008, s. 292) ses barnen som lika värdefulla som de vuxna, och som medskapare av kultur och kunskap inom postmodernismen och detta kan jag koppla ihop med flera uttalanden från intervjupersonerna i studien. Ett exempel som belyste just detta var citatet från förskollärare C som menade att om barnen alltid måste fråga en vuxen om lov att få använda vissa material så har den vuxna makten att bestämma över dem, och så ska det enligt henne inte vara i en förskola idag. Likaså berättade förskollärare F att man som vuxen inte har rätten att sätta sig högre än barnen bara för att man är äldre, och att barns inflytande ska genomsyra allt man gör i förskolan. Detta är, enligt mig, tydliga exempel på förskollärare som vill anta barnens perspektiv och som värderar deras åsikter som lika viktiga som sina egna, precis som man vill inom postmodernismen (Janzen 2008, s. 292).

Makt ses inte alltid som negativt förtryck inom detta perspektiv, utan är ibland nödvändigt för att samhället och dess praktiker ska fungera (Palla 2011, s. 52). Vad som skulle kunna ses som så kallad nödvändig makt som förskollärarna har inom förskolan, är exemplet från förskollärare F om att barnen inte själva får välja om de vill ha mössa på sig när det är kallt ute. Likaså måste barnen alltid äta något till lunch, även om de enligt många förskollärare har möjlighet att välja vad de vill smaka på. Det är ett nödvändigt vuxenansvar (maktutövande?) som föräldrarna till barnen troligtvis förväntar sig att förskollärarna på förskolan ska ta, för att deras barn ska må så bra som möjligt. Att ha inflytande är inte enligt förskollärarna att alla barnen ska få bestämma *allt* på förskolan, utan att de ska veta om att deras åsikter och tankar respekteras och spelar roll i utformningen av dagarna på förskolan.

Positioneringar i förskolan

Lenz Taguchis (2014, s. 14) tolkning av positionering som beskriver att vi görs till olika personer beroende på vilket sammanhang och vilken praktik vi befinner oss i, kan relateras till mina resultat. I intervjuerna kom det fram flera olika exempel som man skulle kunna koppla till hur förskollärare positionerar olika barn i förskolan. Exempelvis positioneras barnen som betydelsefulla och jämlika de vuxna när förskollärarna E och F belyser vikten av att barnen förstår att deras åsikter om vardagen på förskolan tas på allvar och respekteras. Oavsett om det gäller vad som ska stå i veckobreven, vilken lekpark gruppen ska besöka eller huruvida barnen vill gå på toaletten innan det är dags att gå ut, så lyssnar förskollärarna på vad barnen har att säga och gör sitt bästa för att uppfylla det. Flera förskollärare menar att inflytande inte alltid behöver vara så stort och en ger ett exempel på att man kan vänta med blöjbyte på de yngsta barnen om de är upptagna med annat precis just då. Dessa små saker som förskollärarna kan välja att göra, är att positionera barnen på ett sätt som stämmer överens med hur man inom postmodernismen ser på barn som jämlika medskapare vars åsikter är lika viktiga som de vuxnas (Janzen 2008 s. 292).

Dock framkommer det också några exempel på hur de yngre barnen på förskolan inte riktigt positioneras på samma sätt som de äldre av alla förskollärare. Förskollärare A menar att de yngsta barnen inte förstår konsekvenser, att de inte kan kompromissa och tillsammans med förskollärare D anser hon att barnen inte heller kan vara med på omröstningar eftersom de inte förstår innebörden av dem. Förskollärare C, D och E berättar att de yngsta barnen mest följer med på vad som sägs utan att protestera och att de därför är lättare att styra åt det håll man vill. Dessa fyra exempel skulle kunna ses som att de yngsta barnen positioneras som svårare att lyssna på och mindre kompetenta än de äldre barnen, och som resultat av detta får de mindre chanser till inflytande. Att de yngre barnen följer med på förskollärarnas planering utan att protestera skulle kunna innebära att de är i full färd med att anpassa och underkasta sig de dominerande diskurserna som verkar i förskolan. Janzen beskriver (2008, ss. 293, 294) att barn blir olika beroende på hur de positioneras och detta kan man tolka som att om vi positionerar de yngre barnen som lägre ställda än de äldre, så kommer de också ha mindre chans att påverka och få inflytande. Med andra ord, skulle det kunna vara så att om förskollärarna kontinuerligt behandlar de yngsta barnen som om de inte kan kompromissa och inte ger dem chansen att försöka förstå och lära sig hur omröstningar går till, så kommer de barnen också att fortsätta bete sig därefter och inte lära sig något annat. Detta skulle i sin tur betyda att de yngre barnen aktivt görs till subjekt som man lyssnar mindre på (Palmer 2011, s. 39).

Likaså kan man koppla Janzens (2008, s. 294) beskrivning av att barnen beter sig annorlunda efter hur de blir positionerade, till förskollärare B:s exempel där många tror att de yngsta barnen som går på hennes förskola är äldre än vad de egentligen är. Förskollärare B förklarar att hennes arbetslag aktivt arbetar med att behandla även de yngsta barnen som att de kan själva, och menar att de därför lärt sig saker fortare än vad de hade gjort annars. Alltså kanske de här barnen kan och vågar prova mer saker än barn på vissa andra förskolor just eftersom att de positioneras som kunniga. Här kan vi se vikten av att alla förskollärare reflekterar över hur de positionerar barnen på förskolan och vad dessa positioneringar gör med dem. Kanske hade även de yngsta barnen på förskollärare A:s förskola klarat av att vara med i omröstningar och liknande situationer om de gavs chansen och blev positionerade som kompetenta?

Diskussion

Det här avsnittet syftar till att diskutera denna studies analyserade resultat i förhållande till den tidigare forskningen som beskrevs i början av uppsatsen. Jag har här resonerat kring de likheter och skillnader som framkommit mellan min studies resultat och den tidigare forskningen. Under rubriken slutsatser sammanfattas studiens resultat och relateras till studiens syfte och frågeställningar.

Syftet med denna studie var att undersöka hur förskollärare positionerar sig gentemot barnen i frågan om inflytande i åldersblandade barngrupper. För att kunna utforska detta har jag utgått från tre frågeställningar vars syfte var att belysa om yngre eller äldre barn, enligt förskollärarna, har mer inflytande i förskolan, vilka svårigheter och möjligheter som finns i arbetet med inflytande i åldersblandade barngrupper samt vilken bild förskollärarna har av att *alla* barn i dessa grupper får möjlighet till inflytande. De presenterade resultaten för undersökningen har bland annat tydligt visat att de äldre barnen generellt sett har mer makt och inflytande över utformningen av förskolans vardag än de yngre. Jag har i analysen resonerat kring om det skulle kunna bero på att dessa yngre barn har positionerats som mindre kunniga och svårare att lyssna på än de äldre. Jag har även sett exempel där de yngsta barnen tvärtom positioneras som kompetenta och där förskolläraren menade att barnen på förskolan där hon arbetar beter sig som om de vore äldre. Resultaten har också visat att språket blir en avgörande maktfaktor i åldersblandade barngrupper och att de barnen som muntligt kan argumentera för vad de vill, oftare får mer makt och inflytande i förskolan.

Den tidigare forskningen om åldersblandade barngrupper visar att de äldre barnen är förlorarna i dessa gruppkonstellationer, då de yngsta barnens behov hamnar i fokus och att de äldre barnen därmed får mindre uppmärksamhet (Sundell 1995, s. 124). Ett intressant resultat i min studie är som tidigare nämnts att majoriteten av de intervjuade förskollärarna, tvärt emot den tidigare forskningen, anser att det är de yngsta barnen som förlorar på åldersblandade barngrupper, i alla fall i frågan om inflytande. Det har framkommit flera exempel på att förskollärarna anser att det är svårare att arbeta med inflytande med de yngsta barnen utan verbalt språk och att de äldre barnen får större mängd möjligheter till inflytande i förskolan eftersom de kan argumentera för sin sak. Likaså har det framkommit att förskollärarna anser att de äldsta barnen tar mer plats och att planeringen av verksamheten oftare utgår från de äldsta barnens intressen. Eftersom denna studie endast har syftat till att undersöka just inflytande kan jag inte svara på om de yngsta barnen förlorar även i andra arbetsområden inom förskolan i åldersblandade barngrupper, men kan konstatera att jämfört med den tidigare forskningen om dessa grupper pekar min studie på att när det kommer till inflytande kan det se annorlunda ut.

Hreinsdottir och Davidsdottir (2012, s. 532) belyser vikten av att väcka en diskussion kring maktobalansen som finns i förskolan för att insikten om att det finns ett problem ska nås. Majoriteten av de intervjuade i min studie anser att det är svårare att arbeta med inflytande i åldersblandade grupper än i åldersuppdelade, och en förskollärare berättar att hon får en tankeställare när hon börjar fundera på hur mycket mer makt de äldre barnen i barngruppen har. Det är det här som Hreinsdottir och Davidsdottir (2012, s. 532) menar är viktigt. Förskollärarna måste våga fundera, diskutera och utvärdera sitt eget arbetssätt för att få syn på att det faktiskt existerar en hierarkisk ordning i förskolan, där det i min studie visat sig att de yngsta barnen i fyra fall av sex står lägst. Vågar man inte prata om det, är det inte säkert att upptäckten om att det finns ett problem görs - och finns inget problem så finns inte heller lösningen på det.

Emilsson (2007, s. 29) menar att förskollärarna i en förskola är de som möjliggör eller omöjliggör barns chanser att påverka och ha inflytande och jag är, efter att ha gjort denna undersökning, villig att hålla med då detta tydligt har synliggjorts under mina intervjuer. Den förskollärare som berättade att det fungerar lika bra att arbeta med inflytande med de yngsta barnen, bara man är nära dem och anstränger sig för att förstå vad de vill berätta, skulle jag vilja säga verkligen tycks ge alla barn möjlighet till att få inflytande i förskolan. De förskollärare däremot, som förklarade att de yngsta barnen mest följer med utan att protestera, och som menar att det inte går att arbeta med olika inflytandesituationer såsom omröstningar och liknande med dem då de inte förstår, verkar inte riktigt ge alla barn samma möjligheter till inflytande. Bath (2013, s. 361) menar att det krävs en lyssnande pedagogik för att inflytande ska kunna finnas, och Eide *et al.* (2012, s. 14) studie visar likaså att det handlar om att förskollärarna måste våga släppa kontrollen, verkligen lyssna och se barnens intressen som viktiga. Att "lyssna" på barnen, innebär alltså inte att bara att lyssna på vad de berättar med ord, utan också att verkligen försöka se vad barnen utan ett verbalt språk vill försöka kommunicera.

Eide *et al.* (2012, s. 19) belyser att i vuxenstyrda situationer såsom samlingar på förskolan har den vuxne makten, och med den kommer också ett ansvar för att ge alla barn en chans att påverka. Deras studie handlar endast om just samlingssituationen, och resultatet visar att det är hos förskolläraren ansvaret ligger när det kommer till barnens inflytande. Denna bild av att förskolläraren har makt och därmed ansvar att ge barnen möjlighet till inflytande verkar enligt min studie gå att applicera på även andra situationer än just samlingar. Däremot tycks det, enligt förskollärarna som jag intervjuat, vara svårare att ge alla barnen en chans att påverka då det blir en större bredd på barnen i åldersblandade grupper att anpassa sig till. Resultatet pekar också på att om man inte har en uttalad plan för arbetet med alla barns inflytande i förskolan, styrs inte möjligheten till inflytande mot de yngre barnen.

Betydelse för praktiken och professionen

Då denna uppsats handlar om inflytande i åldersblandade barngrupper på förskolan är den kanske framförallt relevant läsning för de förskollärare som valt att arbeta i sådana gruppkonstellationer samt i samband med eventuella projekt på förskolan där man arbetar tvärålders eller åldersblandat. Mina förhoppningar är att denna studie ska kunna bidra till att de som berörs öppnar upp ögonen för maktobalanser i förskolan, samt att de väcker en diskussion om detta i sitt arbetslag. Barns inflytande och delaktighet har en stor och viktig plats i förskolans läroplan och arbetet med det ska inte bara gynna de äldre barnen, utan även de yngsta måste få en chans att påverka. Jag tror i likhet med Hreinsdottir och Davidsdottir (2012) att om man för en diskussion och har en öppen dialog om hur man bemöter detta problem, så blir också inflytandet bättre fördelat mellan de yngre och äldre barnen.

Då resultaten i min studie har visat att förskollärarna tycker att det är svårt att arbeta med inflytande i åldersblandade barngrupper blir det extra viktigt att det finns ett genomtänkt och väl förankrat arbetssätt kring *hur* varje arbetslag ska arbeta med det. Alla förskollärare bör arbeta mot samma mål med inflytande och ha en gemensam tanke om hur man ska nå dit. För att kunna göra det är det nödvändigt med kontinuerlig diskussion och reflektion över sitt eget arbetssätt för att utvecklingen och arbetet med inflytande ska gå framåt.

Ett bra förslag på tankar man som förskollärare kan ha kring inflytande i åldersblandade barngrupper är att anstränga sig för att lyssna på barnen oavsett hur de uttrycker sina intressen av vad de vill göra på dagarna på förskolan. De äldre barnen kan mycket väl argumentera för sin sak, medan man mot de

yngre barnen får vara mycket mera lyhörd. Som en av förskollärarna nämnde är de yngre barnen mer rättframma än de äldre och går själva in och hämtar de material de vill ha, och visar på detta sätt vad de är intresserade av att göra. Till exempel om något eller några yngre barn går och leker med leksaksbilar vid ett flertal tillfällen kanske det skulle kunna vara lämpligt att ha ett projekt i hela barngruppen som involverar just bilar på något sätt. Detta så att även de yngre barnen får sina intressen tillgodosedda och inte bara följer med på vad som är planerat för de äldre barnen.

Slutsatser

Jag har i denna studie besvarat tre frågeställningar som leder till att även kunna besvara syftet med studien. Den första frågeställningen handlar om vilken bild förskollärare har i en åldersblandad barngrupp av arbetet med att alla barn, både stora och små, får möjlighet till inflytande. Sammanfattningsvis kan jag säga att situationer som förskollärarna upplever att barnen har inflytande i generellt sett skiljer sig mellan de äldre och de yngre barnen. De äldre barnen har inflytande i lite större situationer såsom "barnråd", vad som ska stå i veckobreven, vilket material som ska beställas och vilken park som ska besökas, medan de yngre barnens inflytande främst verkar ske i små sammanhang som när blöjbyte ska ske. Denna bild är överensstämmande mellan majoriteten av de olika svar förskollärarna har gett i sina intervjuer. Situationer som både äldre och yngre barn har inflytande i är exempelvis när förskollärarna delar upp barnen i smågrupper efter deras intressen, till exempel när en grupp går ut och en grupp är kvar inomhus. Det som tydliggörs är förskollärarnas positionering mot att de äldre barnen kan man resonera och argumentera till exempel delar av verksamhetsplaneringen med, medan de yngre barnen "saknar" förmågan att kunna visa vad de är intresserade av att påverka. På många sätt svarar förskollärarna att det är svårare (eller inte möjligt) att ge de yngre barnen inflytande. Dock styrkt av både Emilsson (2007) som beskriver att man kan lyssna på barnen genom att inta deras perspektiv, samt svar från två av de sex förskollärarna, lyser det igenom att det *är* fullt möjligt, men att lyssna på de yngre barnen i deras icke-verbala kommunikation kräver en väldigt närvarande och medveten förskollärare.

På frågan om yngre eller äldre barn har mer eller mindre möjlighet till inflytande i förskolan än de andra, finns en stark indikation på att de äldre barnen har mer inflytande och därmed mer makt än de yngre. Precis som första frågeställningen berörde, så har barnen med ett verbalt språk som kan tala om vad de tycker i olika frågor lättare att göra sig hörda inför förskollärarna. Utan en medveten plan för hur man ska arbeta med inflytande i åldersblandade grupper verkar det vara lätt att man som förskollärare fastnar i att planera verksamheten efter de barnen som gör sin röst hörd. Språket kan därför ses som en tydlig maktfaktor när det kommer till barnens inflytande i förskolan. De yngre barnen verkar på många sätt också visa vad de vill göra, men detta tycks vara något som man inte tar tillvara på, på samma sätt som det man får berättat för sig med ord. De signaler som de yngre barnen ger kräver en annan sorts lyhördhet från förskollärarna, och i de resultat jag fått in tycks denna lyhördhet saknas i vissa aspekter, även om samtliga förskollärare bekräftat att de yngre barnens åsikter också värdesätts. I det resultat jag fått fram är det alltså generellt sett de yngre barnen som har mindre möjlighet till att få göra sin röst hörd, och därmed också de som får mindre inflytande jämfört med de äldre barnen i den åldersblandade gruppen.

Svårigheter som förskollärarna upplever i arbetet med inflytande i åldersblandade barngrupper är bland annat att det är svårt att tillgodose alla när det skiljer så pass mycket på barnen i ålder. Vidare anser majoriteten av de tillfrågade förskollärarna att de yngre barnen blir lidande i frågan om

inflytande då de mest följer med på de äldre barnens intressen utan att protestera. Detta visar på att hur man ska arbeta med inflytande i åldersblandade barngrupper verkar vara en komplex frågeställning för förskollärarna. Det framkommer att det finns möjligheter, men att detta kräver en större etablering och diskussion av dessa delar i den åldersblandade förskolegruppens arbetssätt. En möjlighet som däremot kom fram var att rummets utformning i en åldersblandad avdelning möjligtvis inte är begränsad på samma sätt som i en åldersuppdelad avdelning. Med detta menade förskollärarna att barn av olika ålder kan använda material som egentligen är anpassade för en annan åldersgrupp, förutsatt att dessa finns tillgängliga för barnen så de äldre slipper fråga de vuxna om lov innan användning och de yngre kommer åt materialet. Det framkommer också i intervjuerna att majoriteten av förskollärarna tidigare inte tänkt så mycket på möjligheter och svårigheter kring yngre och äldre barns inflytande. Ett ökat medvetande kring detta lär vara ett bra första steg på vägen för att integrera alla barn av olika åldrar i påverkandet av den dagliga verksamheten på förskolan.

Positioneringar av barnen i frågan om inflytande

Syftet med denna studie är att utifrån ett postmodernistiskt perspektiv undersöka förskollärares positioneringar gentemot barnen i frågan om inflytande i åldersblandade barngrupper.

De yngsta barnen i dessa åldersblandade barngrupper utan ett verbalt språk positioneras som svårare att lyssna på (med vissa undantag), och får därmed mindre möjligheter till inflytande över förskolans vardag. Förskollärarna lyfter fram exempel på handlingar av de yngre barnen som man skulle kunna ta tillvara på i arbetet med inflytande i förskolan, men som inte verkar tas emot på samma sätt som om ett barn berättar vad de vill. Det framkommer tydligt av en förskollärare att det är möjligt att lyssna på de yngre barnen men att det kräver en väldigt medveten, lyssnande och närvarande pedagogik. Denna pedagogik är en positiv glimt av hur det skulle kunna vara överallt, men något som idag generellt sett inte verkar vara etablerat i alla förskollärares arbetssätt när det kommer till inflytande i åldersblandade barngrupper. Jag anser mig till sist kunna konstatera att det finns en stark vilja hos förskollärarna att behandla alla barn, oavsett ålder, på samma jämlika sätt men att positioneringarna av de yngsta barnen på förskolan inte alltid motsvarar den tanken.

Vidare forskning

Det första jag slogs av när jag började arbeta med denna uppsats var att det fanns väldigt lite forskning om åldersblandade barngrupper i förskolan. Då det finns ett ganska stort antal förskolor som valt att arbeta med dessa typer av grupper är det för mig tydligt att det behövs mer forskning om det. Vad gör dessa gruppkonstellationer med barnen, och vilka möjligheter och begränsningar finns i dem? Min uppsats handlar om inflytande, men det finns väldigt många fler arbetsområden som skulle kunna undersökas i dessa barngrupper. För att ge ett exempel på en studie som jag skulle tycka var intressant att göra är att undersöka den verbala språkkunskapen hos barnen. Är den högre än i åldersuppdelade barngrupper eftersom de yngsta barnen hela tiden umgås med de äldre som kan prata och därmed lär sig av dem, eller "smittas" de äldre barnen och börjar tala bebisspråk?

Referenser

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber

Barnkonventionen (2009). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. [Elektronisk resurs]. Stockholm: UNICEF Sverige

Bath, Caroline (2013). Conceptualising Listening to Young Children as an Ethic of Care in Early Childhood Education and Care. [Elektronisk]. *Children & Society*. 27(5) ss. 361-371

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan R. (1999). *Beyond quality in early childhood education and care: postmodern perspectives*. London: Falmer

Eide, Brit, Os, Ellen & Pramling Samuelsson, Ingrid (2012). Små barns medverknning i samlingsstunder. [Elektronisk]. *Nordisk Barnehageforskning*. 5(4). ss. 1-21

Emilsson, Anette (2007). Young Children's influence in preschool. [Elektronisk]. *International Journal of Early Childhood*. 39(1). ss. 11-37.

Eriksson Barajas, Katarina, Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur

Hedin, Anna & Martin, C (2011) *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervju*. [andra rev. upplagan] [Elektronisk]

Janzen, Melanie (2008). Where is the (postmodern) child in early childhood education research? [Elektronisk]. *Early years: An International Research Journal*. 28(3). ss. 287-298

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Lenz Taguchi, Hillevi (2014). *In på bara benet: en introduktion till feministisk poststrukturalism och subjektivitetsteori*. 2. uppl. Malmö: Gleerup

Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Magnea Hreinsdottir, Anna & Davidsdottir, Sigurlina (2012). Deliberative Democratic Evaluation in Preschools. [Elektronisk]. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 56(5). ss. 519-537

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss. Stockholm : Univ., 2004

Palla, Linda (2011). *Med blicken på barnet [Elektronisk resurs]: om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik*. Diss. Malmö : Lunds universitet, 2011

Palmer, Anna (2010). *Att bli matematisk: matematisk subjektivitet och genus i lärarutbildningen för de yngre åldrarna*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Stockholms universitet, 2010

Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98* [Ny, rev. utg.]. Stockholm: Skolverket.

Sundell, Knut (1995). *Åldersindelad eller åldersblandad?: forskning om ålderssammansättningens betydelse i förskola och grundskola. 2., [omarb. och utök.] uppl.* Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed* (Rapportserie 1:2011). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wikström, Hanna (2007). *(O)möjliga positioner: familjer från Iran & postkoloniala reflektioner*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2007

Bilagor

Bilaga 1. Intervjufrågor

- Vad betyder ordet inflytande för dig?
- Hur arbetar du med att barnen får möjlighet till inflytande i förskolan? Berätta!
- Berätta om när du har lyckats med att arbeta med inflytande?
- När har du misslyckats med att arbeta med inflytande? Vad tror du det beror på?
- Upplever du det lättare/svårare att arbeta med barns inflytande i vissa situationer än andra? På vilket sätt?
- Tycker du att det är lättare/svårare att arbeta med inflytande med yngre/äldre barn? Vad tror du det beror på?
- Arbetar du olika när du bemöter ett yngre eller äldre barn i frågan om inflytande?
- Finns det situationer där yngre/äldre barn får mer/mindre möjlighet till inflytande än de andra? Motivera.
- Till sist. Tror du att det är lättare/svårare att arbeta med alla barns möjlighet till inflytande i en åldersblandad barngrupp kontra en åldersuppdelad? Varför?

Bilaga 2. Samtyckesbrev

Hej!

Jag är student på Barn- och Ungdomsvetenskapliga Institutionen, avdelningen för förskolläraryt utbildning och förskoleforskning vid Stockholms universitet. Inom ramen för vår sista och avslutande kurs på förskolläraryt utbildningen ska vi skriva ett examensarbete. Min studie kommer handla om förskollärares syn på arbetet med barns inflytande i åldersblandade grupper.

För att samla in material till arbetet skulle jag vilja intervjua en (eller fler) förskollärare på er förskola.

Ett självständigt arbete är reglerat av regler om tystnadsplikt, personuppgiftslagen (1998:204) samt Vetenskapsrådets skrift om God Forskningssed. Detta innebär exempelvis att barnets, familjens, personalens och förskolans identitet inte får avslöjas och att fullständig anonymitet gäller. Allt insamlat material kommer därmed att aidentifieras och inga listor/register över personuppgifter kommer att upprättas. Det dokumenterade materialet får endast användas för vår egen bearbetning och analys samt sammanställas i en uppsats. Materialet kommer att förstöras efter att uppsatsen är godkänd. Uppsatsen kommer att publiceras digitalt.

Med detta brev vill jag be om ert medgivande för er medverkan i studien. All medverkan är frivillig och kan när som helst avbrytas. Samtycker ni till studien så skriver ni under bifogad blankett.

Önskar ni ytterligare information är ni välkomna att kontakta mig eller min handledare vid Stockholms universitet.

Vänliga hälsningar Kristina

Kristina Andersson

Tel.nr : 076- 32 32 138

Mailadress : stina.andersson91@gmail.com

Ida Bertell (handledare)

Stockholms Universitet

Barn och Ungdomsvetenskapliga Institutionen

106 91 Stockholm

Mailadress: bertellida@gmail.com

Stockholms universitet/Stockholm University

SE-106 91 Stockholm

Telefon/Phone: 08 – 16 20 00

www.su.se

Förfrågan om samtycke till medverkan i studie. Återlämnas ifylld till mig, Kristina Andersson, innan intervjun. Om du/ni inte samtycker till medverkan är det bara att bortse från detta brev.

Vi MEDGER till att delta i studien

Förskolans namn

Förskollärares
namnunderskrift/er.....